

УДК 331.5

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V46\(2024\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V46(2024)-03)

Більська О. В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри національної економіки, маркетингу та міжнародних економічних відносин, Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

ORCID ID: 0000-0001-7197-9330

e-mail: Lexusol1987@gmail.com

Соціальна відповідальність суспільства в умовах війни та відновлення України: макроекономічний аналіз

Анотація. У статті досліджено місце України у світовому рейтингу благодійності як основи соціальної відповідальності суспільства. Основним методом дослідження є використання індексного методу. Констатовано, що при розрахунку World Giving Index використано дані за трьома субіндексами: допоміг незнайомцю або комусь, хто потребує допомоги (G1); пожертвували гроші на благодійність (G2); волонтував свій час до організації (G3). Розглянуто 10 найкращих країн за індексом World Giving Index у 2023 році. Визначено значення індексу World Giving Index за 2013-2022 роки. Акцентовано на недоліках розрахунку World Giving Index. Доведено, що саме подолання означених недоліків дозволить подолати глобальну кризу в умовах війни та відновлення України. Визначено блоки рекомендацій для трьох груп зацікавлених осіб: уряд, компанії-донори, організації громадянського суспільства.

Ключові слова: соціальна відповідальність; благодійність; волонтерство; фінансова криза; філантропія.

Olha Biltska, Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of National Economy, Marketing and International Economic Relations, Classical Private University, Zaporizhzhia

Social Responsibility of the Society Under the Conditions of War and Recovery of Ukraine: a Macroeconomic Analysis

Abstract. Introduction. The article investigates the place of Ukraine in the world rating of charity as the basis of social responsibility of society. The main method of research is the use of the index method.

Purpose. The purpose of the article is to reveal the peculiarities of social responsibility of society in the conditions of war and restoration of Ukraine.

Results. The authors have identified specific features of fixed assets management in agricultural enterprises. The concept of fixed assets, their classification according to various criteria and theoretical aspects of fixed assets efficiency are substantiated. Using one enterprise as an example, the dynamics and structure of fixed assets were analyzed, the current state and depreciation of fixed assets for each group were evaluated, and the indicators of fixed asset efficiency were calculated. It was found that improving the efficiency of fixed asset management can be crucial for the long-term success of a company. Suggested measures for increasing the efficiency of fixed assets management include continuous and systematic updating of fixed assets, increasing their intensity, ensuring proper and timely technical maintenance and repairs, implementing innovative methods of accounting and control, and using information technologies in the sphere of fixed assets management.

Conclusions. The index methodology is often criticized due to the lack of separation of types of charity. In particular, sociologists talk about important differences between donations by individuals and organizations. The study does not take into account the quantitative characteristics of donations and the relationship between the act of charity and the financial capabilities of a person. In addition, the index does not include the time spent by the respondent for charitable and volunteering. Considering only the answers of the residents of large cities, the index loses exactly when the pro -area is all over the country.

Keywords: social responsibility; charity; volunteering; financial crisis; philanthropy.

JEL Classification: E20; L14; M14.

Постановка проблеми. Україна стала другою країною у світовому рейтингу благодійності, повідомляє британська організація Charities Aid Foundation (CAF) [1]. Шостий рік поспіль найщедрішою стає Індонезія.

Існування щедрості та громадянського суспільства є постійним у всіх суспільствах. World Giving Index вперше опубліковано після глобальної фінансової кризи в 2010 році, це тривале дослідження дало нам

можливість вивчити сферу та природу дарування у всьому світі [2]. Він розглядає три аспекти надання поведінки й запитує: зробили щось із наступного за останній місяць [2]:

допоміг незнайомцю або комусь, хто потребує допомоги (G1);

пожертвували гроші на благодійність (G2);

волонтував свій час до організації (G3).

¹ Стаття надійшла до редакції: 01.08.2024

Received: 01 August 2024

Зазначається, що серед дорослих українців 78% допомагають незнайомцям, 70% донатять і 37% волонтерять [1].

Навіть при значній іноземній допомозі для післявоєнної України та доступу до (доходу від) російських активів, державні фінанси будуть напружені обмеженими податковими доходами (економіка скоротилася, робоча сила зменшується, здатність підвищувати податки) та великі вимоги до витрат на покриття основних державних послуг, соціальної підтримки та відновлення потреб.

Для мобілізації доходів уряд повинен попросити глибокого полегшення боргу, розширити базу податків, мінімізувати квазі-істотні ризики з державних підприємств та приватизувати ці підприємства. З боку витрат уряд повинен зосередитись на розробці більш цілеспрямованої допомоги, консолідації послуг, реформуванні пенсійної системи, уникнення кредитних втручань, а також мінімізації податкових пільг, спеціальних зон та інших форм податкових витрат.

Грошова політика повинна повернутися до націлювання на інфляцію за допомогою керованого плаваючого курсу. Щоб мінімізувати ймовірність динаміки буму в післявоєнній економіці та ризиків, пов'язаних з банківською системою, ослабленою війною, необхідно використовувати контроль капіталу та макропруденційні інструменти для стримування потенційно надмірного зростання кредитів, спекулятивних капітальних потоків, потенційної доларизації економіки та вразливості концентрованого банківського сектору. Деякі фінансові репресії можуть бути неминучими, але є кращі варіанти вирішення післявоєнних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За два роки повномасштабної війни в Україні тема соціальної відповідальності на всіх рівнях економіки набуває великої актуальності.

Перепьолкіна О. визначила домінуючі етапи змін, які мають відбутися в Україні у підсумку реалізації моделі державної політики стабілізації макроекономічного зростання, а саме: викорінення системних вад функціонування та розвитку національного господарства (завданнями регулювання на цьому етапі визначено подолання системної корупції, системну детінізацію економічних відносин, деофшоризацію та збереження капіталів), поетапний перехід до економічного зростання (визначено такі завдання цього етапу, як зміцнення макроекономічної безпеки, реалізація підприємницького потенціалу, використання внутрішніх резервів, реалізація зовнішньоторговельного потенціалу) та формування ресурсної бази довгострокового стабільного планомірного розвитку (із завданнями забезпечення макроекономічної стабілізації, реалізації потенціалу

зовнішнього інвестування) [3]. Фактично з власних джерел (головні – податкові надходження та доходи від економічної діяльності) держава покриває лише близько 50% своїх потреб і це без урахування капітальних вкладень, які будуть потрібні для відбудови зруйнованих підприємств, інфраструктури та навіть цілих міст [3].

Охріменко О. та Попов Р. доводять, що важливими елементами відновлення країни є залучення іноземного фінансування у різних форматах; економічні реформи; сприяння відновлення роботи приватного бізнесу [4]. Забезпечення достатнього фінансування для реалізації проектів та дотримання правил прозорості, підзвітності, ефективності та протидії корупційним ризикам післявоєнної відбудови України дозволить відтворити новітню економіку на інноваційній основі протягом 10–12 років [4].

Капінос Г., Ларіонова К. визначили, що руйнівні наслідки війни з Росією виявилися критичними для майже всіх внутрішньоекономічних показників, що зумовило за принципом доміно реакцію дисбалансу усіх макроекономічних показників не тільки в Україні, але і в інших країнах світу [5]. Зазначено, що на національному та регіональному рівнях війна в Україні створила серйозні перешкоди для досягнення таких цілей сталого розвитку, як подолання бідності, голоду; можливість здобуття якісної освіти; надання якісних послуг у сфері охорони здоров'я; досягнення благополуччя; надання доступу до чистої питної води та енергоресурсів тощо [5].

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є розкриття особливості соціальної відповідальності суспільства в умовах війни та відновлення України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Активно бере участь у підтримці соціальної відповідальності суспільства діаспора країн. Надходження від діаспори – це потік грошей назад у країну від людей, які переїхали за кордон, або за кордоном, які узгоджуються з національною спадщиною цієї країни. Оскільки люди підтримують тісні зв'язки зі своїми рідними громадами, грошові перекази до країн з низьким та середнім рівнем доходу зросли до приблизно 513 мільярдів фунтів стерлінгів, а транскордонна філантропія складає приблизно 57 мільярдів фунтів стерлінгів [2].

CAF має майже сто років досвіду допомоги донорам усіх типів дарувати благодійні організації у всьому світі. Суворі перевірки та перевірки означає, що ми знаємо, що це благодійні організації, які розуміють, як діяти в місцях, постраждалих від санкцій, війн та стихійних лих.

Це гарантує, що кожна копійка транскордонних пожертв, які ми обробляємо, – що становило 271 мільйон фунтів стерлінгів – має найбільший можливий вплив [6]. Приватні благодійники часто

добре розміщені, щоб взяти на себе фінансові ризики фінансування певного проєкту за кордоном. У них немає виборців чи інвесторів, щоб догодити кожним подарунком чи інвестиціями й можуть бути сміливішими та менш традиційними у своєму підході. Аналогічно, коли корпорації співпрацюють з некомерційними організаціями, вони можуть мати масштаб та вплив на довгострокову перспективу: благодійні організації та корпорації можуть зростати разом, перевіряти різні стратегії та врешті-решт отримати їх право, у спосіб, який не завжди може бути можливим для більшої кількості дій, що не відповідають ризику, таких як уряди.

Великі міжнародні організації часто реагують у кризові реагування, наприклад, пропонування досвіду надання медичної допомоги, досвіду на території або підтримки кризових жертв. Така підтримка, часто у

масштабі, є неоціненною, особливо на початкових етапах кризи [7-8].

Основні донори, такі як багатонаціональні корпорації, це багатостороннє фінансування та відіграють роль у розробці стратегій, необхідних для підтримки зусиль упродовж наступних років.

Місцеві благодійні організації зазвичай мають глибокі мережі з постраждалими громадами та розумінням його необхідної підтримки. Місцеві партнери на місцях також часто найкраще допомагають громадам відновитись та інвестувати у свої громади на довгострокову перспективу. Надання цим благодійним організаціям зміцнює місцеву стійкість та надає громадам відновити та підготуватися до наступного виклику [9-10].

На рис. 1 подано 10 найкращих країн за індексом World Giving Index у 2023 році.

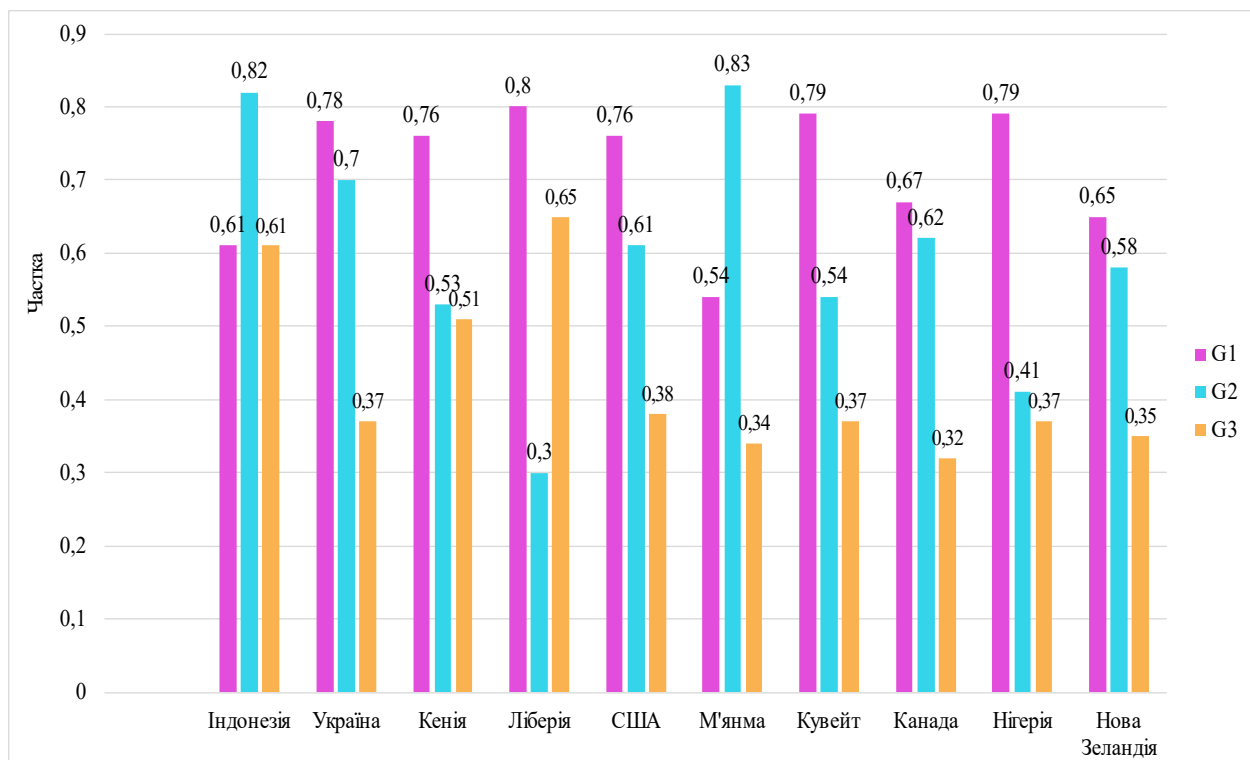

Рисунок 1 – 10 найкращих країн за індексом World Giving Index у 2023 р. за структурою субіндексів

Джерело: побудовано на основі [2]

Благодійна допомога в Україні має помітне збільшення з 2019 року, а також адвокація, ініціативи збору коштів та інструменти, що сприяють культурі щедрості. Україна також продемонструвала виняткову чуйність та відповідальність у кризи, особливо в умовах повномасштабного вторгнення Росії. Ці чудові зміни підкреслюють стійкість, співчуття та непохитну прихильність українців підтримувати тих, хто потребує, і поставити Україну на перший план глобальної філантропічної сцени.

Люди, які сьогодні оцінили своє життя в позитивних умовах, частіше зробили подарунок на благодійність за останній місяць, з деякими найщасливішими країнами світу – Швеція, Данія, Нідерланди та Ісландія – рейтинг у топ-10 для пожертвування грошей.

Сім з 10 найкращих країн для пожертвування грошей мають вище середнього рівня щастя відповідно до звіту про щастя ООН, тоді як серед 10, всі, крім Греції, мають середній рівень щастя.

Індонезія дещо інша, оскільки, хоча вона сидить на вершині світу, що дає індекс, він має нижчий рівень щастя, ніж багато країн з нижчим рейтингом. Індонезійці, однак, набагато оптимістичніші, ніж

середні щодо свого життя за п'ять років, і цей рівень оптимізму постійно зростає протягом останнього десятиліття. На рис. 2 подано Значення індексу World Giving Index за 2013-2022 роки.

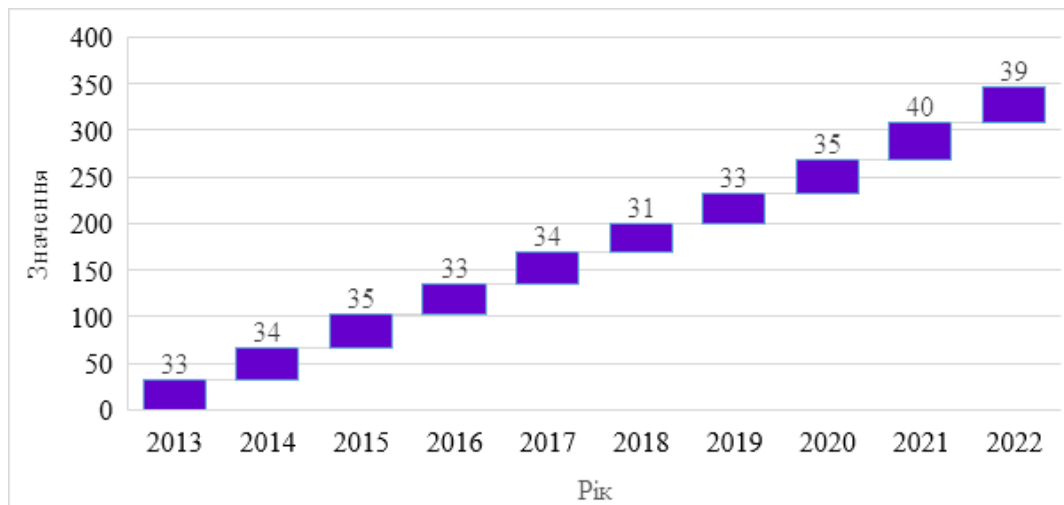

Рисунок 2 – Значення індексу World Giving Index за 2013-2022 роки

Джерело: побудовано на основі [2]

Важливість щедрості та громадянського суспільства є постійною для всіх громад та країн скрізь. Індекс світу CAF пропонує унікальне розуміння більших глобальних тенденцій щедрості. Це дає змогу краще зрозуміти, як люди займаються соціальною діяльністю на користь своїх громад та чемпіонів зростання глобальних надань.

Глобальна щедрість робить цінність роботи CAF та благодійних організацій, які вона підтримує ще більш очевидною. З наших офісів у Великобританії, Америці та Канаді ми дозволяємо сотням мільйонів фунтів щороку переміщуватися по секторах та кордонах безпечно прибути з тисячами благодійних організацій та зробити більший вплив. В останньому фінансовому році CAF розповсюджував понад 1 мільярд фунтів на сотні тисяч благодійних організацій у 119 країнах від імені наших донорів. П'ята частина цих пожертв переїхала через кордони, що походять з наших офісів у Великобританії, США та Канаді.

Уряди повинні:

- переконатися, що організації громадянського суспільства регулюються справедливим, послідовним та відкритим способом;
- полегшити людям дарувати та пропонувати стимули для надання, де це можливо;
- сприяти громадянському суспільству як незалежному голосу в суспільному житті та поважати право неприбуткових організацій говорити з важливих питань.

Міжнародні фінансові організації повинні:

- забезпечити фінансування організацій, які надають підтримку донорам та організаціям громадянського суспільства для будівництва інфраструктури, яка може продовжувати створювати кошти для громадянського суспільства навіть після закінчення допомоги;
- забезпечити фонд місцевих організацій безпосередньо для підвищення відповідальності та ефективності допомоги;
- визначити важливість допомоги грантів для створення стійкої внутрішньої підтримки та відповідно фінансування.

Організації громадянського суспільства повинні:

- забезпечити належне управління та бути прозорим щодо впливу на створення довіри громадськості;
- змістовно співпрацювати з місцевими громадами, щоб прийняття рішень було місцевим власником;
- визначити та ґрунтуватися на традиційних формах надання для створення організацій та культури, яка доповнює сильні сторони місцевого контексту.

Висновки. Методологію індексу часто критикують через відсутність відокремлення типів благодійності. Зокрема, соціологи говорять про важливі відмінності між практикою пожертвувань приватними особами та організаціями. Дослідження не враховує кількісних характеристик пожертвувань та співвідношення між актом благодійності та фінансовими можливостями

людини. Крім того, індекс не включає час, проведений респондентом на благодійну та волонтерську діяльність. Враховуючи лише

відповіді мешканців великих міст, індекс втрачає саме тоді, коли проєкція по всій країні.

Література:

1. Прасад А. Україна посіла друге місце у світовому рейтингу благодійності. Forbes. URL: <https://forbes.ua/news/ukraina-posila-drugie-mistse-u-svitovomu-reytingu-blagodiynosti-10112023-17182>.
2. Блінов А., Тарасовський Ю. Обсяг благодійності в Україні становить 2-2,5% ВВП – дослідження Forbes. Forbes. URL: <https://forbes.ua/ru/news/obsyag-blagodiynosti-v-ukraini-stanovit-2-25-vvp-doslidzhennya-forbes-23082024-23213>.
3. Перепьолкіна О. Пріоритети моделі стабільного макроекономічного зростання України. Вісник ЛТЕУ. Економічні науки. 2023. № 72. С. 67–76. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-72-08>.
4. Охріменко О., Попов Р. Повоєнна відбудова України: потенціал та стратегія перетворень. Економіка та суспільство. 2022. №45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>.
5. Капінос Г., Ларіонова К. Проблеми управління сталим розвитком України в умовах війни. *Modeling the development of the economic systems*. 2023, №1, С. 93–103. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-13>.
6. Sengupta D., Verghese A., Rys M. Motivations of Volunteering during Crises – Perspectives of Polish Youths during the Ukrainian Refugee Crisis. *Administrative Sciences*, 2023, 13(2), 53. URL: <https://doi.org/10.3390/admsci13020053>.
7. Pankiv O., Onyshchuk O., Stebelska O. Military volunteering as a unique experience and ethical practice. *Trames. Journal of the Humanities and Social Sciences*, 2023, 27(2), 175-188.
8. Drobina I. O. Volunteer as a Subject of the Security and Defense Sector of Ukraine. *Global Prosperity*, 2023, 3(2), 28-32.
9. Karpiak M., Popadynets N., Nezveshchuk-Kohut T., Soima S., Nazarkevych O. Priorities for preserving the productive capacity of human potential of Ukraine in the light of the foreign countries' policies. *Journal of Innovations and Sustainability*, 2023, 7(4). URL: <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.04.02>.
10. Lytvyn O., Onyshchenko A., Ostapenko O. Economic Challenges of Sustainable Development Goals In Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, 2023, 9(1), 100-112.

References:

1. Prasad, A. (2023). Ukraine ranked second in the world charity rating. Forbes. <https://forbes.ua/news/ukraina-posila-drugie-mistse-u-svitovomu-reytingu-blagodiynosti-10112023-17182>.
2. Blinov, A. & Tarasovsky, Yu. (2024). The volume of charity in Ukraine is 2-2.5% of GDP – Forbes research. Forbes. <https://forbes.ua/ru/news/obsyag-blagodiynosti-v-ukraini-stanovit-2-25-vvp-doslidzhennya-forbes-23082024-23213>.
3. Pereplkina, O. (2023). Priorities of the model of stable macroeconomic growth of Ukraine. *LTEU Bulletin. Economic sciences*, 72, 67-76. <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-72-08>.
4. Okhrimenko, O. & Popov, R. (2022). Post-war reconstruction of Ukraine: potential and strategy of transformation. *Economics and society*, 45. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>.
5. Kapinos, G. & Larionova, K. (2023). Problems of management of sustainable development of Ukraine in the conditions of war. *Modeling the development of the economic systems*, 1, 93-103. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-13>.
6. Sengupta, D., Verghese, A. & Rys, M. (2023). Motivations of Volunteering during Crises – Perspectives of Polish Youths during the Ukrainian Refugee Crisis. *Administrative Sciences*, 13(2), 53. <https://doi.org/10.3390/admsci13020053>.
7. Pankiv, O., Onyshchuk, O. & Stebelska, O. (2023). Military volunteering as a unique experience and ethical practice. *Trames. Journal of the Humanities and Social Sciences*, 27(2), 175-188.
8. Drobina, I. (2023). Volunteer as a Subject of the Security and Defense Sector of Ukraine. *Global Prosperity*, 3(2), 28-32.
9. Karpiak, M., Popadynets, N., Nezveshchuk-Kohut, T., Soima, S. & Nazarkevych, O. (2023). Priorities for preserving the productive capacity of human potential of Ukraine in the light of the foreign countries' policies. *Journal of Innovations and Sustainability*, 7(4). <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.04.02>.
10. Lytvyn, O., Onyshchenko, A. & Ostapenko, O. (2023). Economic Challenges of Sustainable Development Goals In Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, 9(1), 100-112.

